Asia: E 31/2024 vp - EJ 2/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–) (E 31/2024 vp - EJ 2/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan suuri valiokunta, ke 4.6. klo12.00

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Ennakkotietojen mukaan komissio antaa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä (2028–2034) koskevan ehdotuksensa heinäkuussa 2025. Komission suunnitelmissa tuleva rahoituskehys voisi mahdollisesti jakaantua ainakin kolmeen pääotsakkeeseen, joista ensimmäinen kattaisi jäsenmaille suoraan kohdentuvan rahoituksen, toinen kattaisi Euroopan kilpailukyvyn tukemiseen kohdennettavan rahoituksen ja kolmas pääotsake kattaisi EU:n ulkoisen rahoituksen. EU:n hallintomenot säilynevät rahoituskehyksessä edelleen omana kokonaisuutena.

Rahoituskehyksellä ja EU:n rahoitusjärjestelmällä on Suomelle huomattava valtiontaloudellinen merkitys, koska sen kokonaistaso vaikuttaa keskeisesti Suomen nettomaksuasemaan. Luonnonvarakeskus keskittyy tässä lausunnossaan pyydetysti maatalouden rahoitukseen liittyviin kysymyksiin.

2 Lausunto

Suomen EU-budjetin saannot kaudella 2021–2027 ovat yhteensä arviolta noin 13 miljardia euroa. Näistä yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen arvioidut saannot muodostavat lähes 48 % (noin 6,2 miljardia euroa). Koska Suomen EU:lta saamista jäsenmaksun vastineista maatalous muodostaa lähes puolet, menestymisellä maatalouden ja maaseudun kehittämisrahoituksessa on siten erityisen suora yhteys Suomen nettomaksuasemaan. Kaudella 2021–2027 suurin osa (75 %) EU:n maatalousrahoituksesta kohdennetaan I pilariin, eli lähinnä suoriin tukiin. Selkeästi pienempi osa (25 %) Luonnonvarat ja ympäristö –otsakkeen tuista käytetään II pilariin eli maaseudun kehittämistoimenpiteisiin.

Suomessa II pilarin tukien suhteellinen osuus on moniin muihin EU-maihin verrattuna selvästi suurempi. Kaudella 2021–2027 I pilarin osuus Suomeen kohdennetuista maataloustuista on lähes 60 prosenttia ja II pilarin maaseudun kehittämistuista puolestaan runsaat 40 %. Suomen osuus EU:n maksamista I pilarin tuista on näin ollen 1,2 % ja II pilarin tuista puolestaan 2,9 %. Koska Suomen maksuosuus EU:n kokonaismenoista on noin 1,6 %, Suomi hyötyy suhteellisesti enemmän nimenomaan maaseudun kehittämistuista. Nykykaudella Suomi hyödyntää laajasti myös mahdollisuutta kansalliseen osarahoitukseen II pilarin tuissa.

Tuen merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on Suomessa selvästi suurempi kuin EU-maissa keskimäärin, sillä tuotantokustannuksemme ovat luonnonolosuhteiden vuoksi markkinahintoja korkeammat. Maataloustuen avulla

on pystytty EU-aikana turvaamaan suomalaisen maatalouden kilpailuedellytykset maan eri osissa ja tuotantosuunnissa. Vuonna 2024 vuosittaisten viljelijätukien kokonaismäärä oli Suomessa runsaat 1,7 miljardia euroa, mikä vastasi 28 % maatalouden kokonaistuotosta. Viljelijätuen kokonaismäärästä EU:n maksaman tuen osuus oli 750 milj. euroa eli 44 %. Kansallinen osuus oli puolestaan 970 milj. euroa.

EU:n kokonaan rahoittama tukimuoto on ykköspilarin CAP-tulotuki (520 milj. euroa vuonna 2023) ja unionin osarahoittamia tukia ovat kakkospilarin tuet, joista rahallisesti merkittävimmät ovat luonnonhaittakorvaus (500 milj. euroa) ja maatalouden ympäristökorvaus (240 milj. euroa). Lisäksi kakkospilarista maksettiin luomukorvausta ja eläinten hyvinvointikorvausta (117 milj. euroa). Näiden edellä mainittujen tukien osuus on ollut viime vuosina noin 80 % maataloutemme saamasta kokonaistuesta. Kansallisesti kokonaan maksettavat pohjoinen tuki ja Etelä-Suomen kansallinen tuki ovat muodostaneet kokonaistuesta noin 20 % eli 350 milj. euroa.

Komission suunnitelmat yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) rahoituksen rakenteen osalta kaudelle 2028–2034 ovat vielä avoinna. Kyse on mm. siitä, kohdennetaanko I pilarin suorat tulotuet ja/tai II pilarin maaseudun kehittämisrahoitus ensimmäisen pääotsakkeen eli jäsenvaltiokohtaisten suunnitelmien alle vai säilytetäänkö ne omana kokonaisuutena. Alustavien tietojen mukaan on mahdollista, että ainakin I pilarin suorat tulotuet säilyisivät omana kokonaisuutenaan.

EU:n rahoituskehyksiä koskevassa keskustelussa on kyse myös CAP-rahoituksen kokonaismäärästä ja mahdollisuudesta lisätä kansallista osarahoitusta. Paineet EU:n budjettirahoitusosuuden pienentämiseksi ovat vahvistuneet. Ne ovat seurausta poliittisten prioriteettien muutoksesta EU:ssa. Suuret yhteiskunnalliset kysymykset ja haasteet, kuten puolustus ja rajaturvallisuus, energiariippuvuuden vähentäminen, globaali teknologiakilpailu saattava vähentää varoja perinteisiltä sektoreilta, kuten maataloudelta. Vaikka EU:n kokonaisbudjetti maataloudelle säilyisi nimellisesti vakaana, tukien reaaliarvo inflaation myötä laskee ja osuus EU:n kokonaisbudjetista pienenee.

EU:n tulevista rahoituskehyksistä käytävä keskustelu nivoutuu kiinteästi yhteen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) suunnasta ja sisällöstä käytäviin neuvotteluihin. EU:n komissio julkaisi 19. helmikuuta 2025 maatalouspolitiikan suuntaviivoja linjaavan maatalous- ja ruokavision. Visio korostaa maatalouden ja ruuantuotannon merkitystä ja elintarvikeomavaraisuuden vahvistamista Euroopan kokonaisturvallisuuden ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Visiossa on erityisen vahva painotus nuorten yrittäjien saamisesta maatalousalalle. Yhteinen huoli Euroopassa on viljelijöiden korkea keski-ikä ja nuorten vähäinen määrä alalla. Komissio lupaa visiossa myös sellaista uutta maatalouspolitiikkaa, jossa on enemmän kannustimia kuin byrokratiaa ja raportointia edellyttäviä ehtoja. Yhteisen maatalouspolitiikan yksinkertaistaminen edellyttäisi kuitenkin tavoitteiden nykyistä selkeämpää priorisointia

3 Lausunnon tiivistelmä

Koska Suomen EU:lta saamista jäsenmaksun vastineista maatalous muodostaa lähes puolet, menestymisellä maatalouden ja maaseudun kehittämisrahoituksessa on erityisen suora yhteys Suomen

nettomaksuasemaan. Kaudella 2021–2027 Suomen osuus EU:n maksamista I pilarin suorista tuista on 1,2 % ja II pilarin maaseudun kehittämistuista puolestaan 2,9 %. Koska Suomen maksuosuus EU:n kokonaismenoista on noin 1,6 %, Suomi hyötyy suhteellisesti enemmän nimenomaan maaseudun kehittämistuista. Kaudella 2028–2034 CAP-järjestelmään kohdistuu monenlaisia muutospaineita, jotka saattavat muuttaa CAP-tukijärjestelmän perusrakennetta ja sen rahoitusta. Kyse on niin CAP-rahoituksen kokonaismäärästä, CAPin eri pilareiden välisestä painotuksesta kuin mahdollisuudesta kansallisen rahoitusosuuden kasvattamiseen.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 03.06.2025 klo 13:38:22.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jyrki Niemi
Jyrki Niemi

Liitteet:

Tiedoksi: